

Auteur: Charlotte Louwman-Vogels
Opdrachtgever: Griet Geudens

Duurzaam toerisme checklist voor reisleiders

Fair Tourism

VOORBEREIDING

- ❖ Informeer de deelnemers voor aanvang van de reis (ism de touroperator), zoals via flyer/brochure, video/PowerPoint presentatie
- ❖ Kennis nemen van de lokale taal (zoals bedank- en begroetingsrituelen), wat het contact met de lokale bevolking versoepelt
- ❖ Verdiepen in geschiedenis, cultuur, politiek, religie, levenswijze en milieu op de bestemming
- ❖ Verdiepen in lokale kwesties en goede praktijkvoorbeelden van duurzame lokale initiatieven. Externe factoren, zoals natuurrampen, het uitbreken van ziektes en politieke conflicten, kunnen de reis(route) dusdanig negatief beïnvloeden. Door hier goed van op de hoogte te zijn, kunnen de deelnemers hierover correct geïnformeerd worden.

DEELNEMERS OVERTUIGEN VAN HET BELANG VAN DUURZAAM TOERISME

- ❖ Zelf het goede voorbeeld geven (anders niet geloofwaardig)
- ❖ Niet belerend overkomen
- ❖ Voorbeelden verstrekken van positieve en negatieve effecten van toerisme op de bestemming
- ❖ Geschikt moment kiezen (begin van reis of wanneer het betreffende onderwerp aan de orde is)
- ❖ Dosereren, begrip opwekken, luchtig houden
- ❖ Onderscheid noodzakelijk (stelling nemen) en wenselijk gedrag (genuanceerder, discussie stimuleren)
- ❖ Waardering uitspreken voor positief gedrag/inzet
- ❖ Vermijdt culturele stereotypes

VERVOER

- ❖ Voor de korte en middellange afstanden zijn bus en trein milieuvriendelijke en comfortabele alternatieven voor de auto en het vliegtuig.
- ❖ Een binnenlandse vlucht is sneller, maar door te reizen met de lokale trein of bus ben je gegarandeerd van avontuur, zie je veel van het land en kun je contact maken met de meereizende lokale bevolking. Probeer binnenlandse vluchten dus te vermijden.
- ❖ Maak zoveel mogelijk gebruik van lokale vervoersmiddelen en het openbaar vervoer, zoals de tuk-tuk in Thailand. Dit is vaak goedkoop en een bijzondere manier van reizen.
- ❖ Zorg ervoor dat gecharterde voertuigen berekend zijn op het aantal deelnemers, om te voorkomen dat het voertuig half gevuld is en er relatief meer uitstoot per passagier is.
- ❖ Vraag de lokale vervoersorganisaties om de motor niet te laten draaien als de passagiers uit het voertuig zijn. Bussen kunnen meestal vlug afgekoeld of opgewarmd worden, net voor de passagiers instappen.
- ❖ Informeer de deelnemers over klimaatcompensatie programma's zodat ze klimaatneutraal internationaal kunnen reizen (zoals via Trees for Travel en Greenseat)

VERBLIJF

- ❖ Op de hoogte zijn van milieuvriendelijke accommodaties, bijvoorbeeld met behulp van een databank of keurmerk
- ❖ Geef informatie over de duurzame maatregelen die de desbetreffende accommodatie neemt op het gebied van water-, afval- en energiebesparingen, sociale rechten van het personeel, samenwerkingsverbanden met lokale ontwikkelingsorganisaties en leveranciers (bijvoorbeeld van lokale voedingsmiddelen).
- ❖ Andere duurzame tips:
 - Kraan niet onnodig laten lopen

- Douche nemen in plaats van een bad. Sommige hotels nemen bij voorbaat al de stop van het bad weg. Uitzonderingen gelden voor ouderen en ouders met kinderen, die de stop bij de receptie kunnen ophalen
- Verlichting en verwarming/airco uitzetten bij verlaten van de kamer
- Handdoeken en beddengoed meerdere dagen gebruiken

Veel (verre, maar ook dichterbij gelegen) landen hebben te kampen met een water- en/of elektriciteitstekort. Spoor de deelnemers aan hier rekening mee te houden.

Praktijkvoorbeeld 1: Maho Bay, US Virgin Islands

Maho Bay Camps bestaat uit 114 hutten in het Virgin Islands National Park. Deze hutten zijn op palen gebouwd en met elkaar verbonden door trappen en verhoogde paden. Erosie wordt hiermee verkomen, net als beschadigingen aan flora en fauna. Omdat de bouw volledig manueel is uitgevoerd en er geen bomen gekapt zijn, is de natuur in tact gebleven. Door het gebruik van natuurlijke bouwmaterialen, zoals hout, is het resort moeilijk te zien van buitenaf. De tropische bossen zorgen daarnaast voor voldoende privacy en beschutting. Door de ligging geeft de wind voldoende verkoeling in de hutten en is airconditioning overbodig. De gezamenlijke badhuizen zijn voorzien van waterbesparende en compost toiletten en douches met een hendel, zodat er minder water gebruikt wordt. Het afvalwater wordt opgevangen in een recycling systeem, waarmee de vegetatie geïrrigeerd wordt. Ook wordt er regenwater opgevangen (ongeveer 1,4 miljoen liter per jaar) om de wasserette, de schoonmaak en de badhuizen van water te voorzien. Er wordt daarnaast alleen maar gebruik gemaakt van 100% biologisch afbreekbaar schoonmaak- en wasmiddel. Door al deze waterbesparende maatregelen gebruikt een gast in Maho Bay Camps gemiddeld 94 liter water per dag in plaats van 1140 liter per gast in een normaal resort. Wat betreft energiebesparende maatregelen maakt het resort gebruik van waterkracht en zonne-energie voor warm water, licht en de "solar oven". Door de water- en energiebesparende maatregelen kan Maho Bay Camps goedkoper opereren dan andere resorts. Belangrijk is dat de gasten betrokken worden bij besparingsmaatregelen van het resort. Op Maho Bay worden de gasten op de volgende manier betrokken: Bij aankomst wordt iedere gast geïnformeerd over het recycling programma en worden ze gestimuleerd om zelf ook afval te scheiden tijdens hun verblijf. Er zijn aparte containers voor aluminium blikjes, glas, plastic flesjes en papier. Een gedeelte van deze materialen worden hergebruikt door het "Trash to Treasure Art Center". Zo is er een glas studio waar kunstenaars nieuwe voorwerpen maken van oud glas. Gasten kunnen deze demonstraties glasblazen bijwonen. Maho Bay Camps is een mooi voorbeeld van hoe een accommodatie duurzaam gerund kan worden. Voor meer informatie, zie www.maho.org

NATUURLIJKE HULPBRONNEN

- ❖ Zuinig omspringen met natuurlijke hulpbronnen, zoals fossiele brandstoffen, gas, hout(skool), en water, zeker waar sprake is van tekorten. De deelnemers hierover informeren.
- ❖ Voor het koken, gaat de voorkeur uit naar gas, dan houtskool (gekocht van de lokale bevolking) en als laatste keuze droog hout.
- ❖ Voorkom/bepersk vervuiling van open water. Bij voorkeur gebruik maken van biologisch afbreekbare zeep

- ❖ Meld het bij de reisorganisatie indien er ergens sprake is van verkwisting van natuurlijke hulpbronnen en stel zelf milieubescherpende maatregelen voor.

DRINKWATER EN VOEDSEL

- ❖ Verkiez drinkwater uit de kraan of pomp (indien er geen risico's zijn voor de gezondheid) boven plastic flessen mineraalwater die erg veel milieubelastend afval opleveren. Er zijn betrouwbare methodes om water te zuiveren (via o.a. filters, chloortabletten, iodinedruppels, micropur). Check de mogelijkheden zorgvuldig en informeer de deelnemers hierover.
- ❖ Maak zoveel mogelijk gebruik van lokale voedingsmiddelen i.p.v. geïmporteerde producten. Het is minder milieubelastend (minder vervoerd/gekoeld etc.), het komt de lokale economie ten goede en het is een leuke manier om de lokale specialiteiten te proeven. Uitzonderingen zijn vlees van beschermde diersoorten of overbeviste vissoorten.

AFVALBELEID

- ❖ Inzicht verkrijgen in het afvalbeleid op de desbetreffende bestemming en de deelnemers hierover informeren.
- ❖ Afspraken maken met lokale partners en deelnemers: zo min mogelijk milieuvervuiling veroorzaken
- ❖ Hoeveelheid afval beperken (door bv. hergebruik, minimaliseren wegwerpartikelen)
- ❖ Gebruik maken van bestaande mogelijkheden voor afvalverwerking (lege batterijen retour)
- ❖ Onderscheid maken tussen verschillende soorten afval: biologisch afbreekbaar (terug naar de natuur), kringloopafval (hergebruik van flessen & blikjes), verbranden van overig afval (zoals wc papier en plastic), anders blijft het rondslingeren
- ❖ Beroepen op afspraken tussen de reisorganisatie en de lokale agent. Zijn die er niet maar wel wenselijk, kun je dit doorgeven aan de reisorganisatie.

SPORTIEVE ACTIVITEITEN

Algemene noot: Sta stil bij de mogelijke effecten van sportieve activiteiten op de omgeving. Denk hierbij aan aspecten als milieuvervuiling, geluidsoverlast voor mens en dier, veiligheid, verstoring van de natuurlijke omgeving, erosie, etc. Informeer de deelnemers hierover en hoe ze die effecten kunnen beperken. Stimuleer ook de organisator van de desbetreffende activiteit, een duurzaam toerisme beleid te voeren. Door contacten te onderhouden met andere reisleiders, kan gekeken worden of het duurzaam toerisme beleid ook buiten de eigen organisatie wordt doorgevoerd.

Duiken en snorkelen:

- ❖ Uitleg geven over de kwetsbaarheid van het onderwaterleven
- ❖ Samenwerken met milieubewuste duikscholen
- ❖ De duikinstructeur vragen de groep te vertellen wat er in het gebied gedaan wordt om het onderwaterleven te beschermen
- ❖ Flora en fauna onder water in tact laten: niks aanraken en niks meenemen
- ❖ Gebruik maken van boeien in plaats van het anker uitgooien

Een andere watersport, zoals **jetskiën** is erg milieuvriendelijk, gezien het de flora en fauna onderwater beschadigt, het water en de lucht vervuult en ook nog eens

geluidsoverlast veroorzaakt voor andere vakantiegangers. Beter is het om ongemotoriseerde watersporten, zoals *zeilen en (wind)surfen*, te stimuleren.

Wintersport:

- ❖ Op de pistes blijven en nooit off-piste skiën, om gevaar voor lawines te voorkomen en verstoring van de kwetsbare natuur tegen te gaan
- ❖ Helikopter skiën en snowscooting vermijden, er zijn veel leuke milieuvriendelijke alternatieven zoals snowshoeing, snowbiking, snow-tubing, sleeën en langlaufen.
- ❖ Afvalbeleid respecteren: geen afval uit liften gooien of op de piste laten slingeren.
- ❖ Afwisseling van activiteiten: minder druk op piste, leuke alternatieven (zie hierboven). Of bijvoorbeeld gaan wandelen of naar een kuuroord. Met andere activiteiten dan skiën is er ook vaak meer contact met de lokale bevolking en kunnen zij op hun beurt meer van het toerisme profiteren.
- ❖ Genieten van lokale lekkernijen: Dit draagt bij aan het kleinschalig cultuurlandschap van de bergboeren en komt de lokale economie ten goede.

Zwemmen met wilde dolfijnen:

- ❖ Laat de dolfijnen het initiatief nemen en niet andersom
- ❖ Boten dienen afstand te houden, geluid te reduceren en hun snelheid te beperken op de plek waar dolfijnen zijn
- ❖ Maximaal drie boten mogen tegelijkertijd de dolfijnen observeren. Zijn er meer boten, dan verkort dat de observatieperiode en moet er plaats worden gemaakt voor de wachtende boten.

Dierenattracties:

Dierenattracties zijn gelegenheden waar men dieren die normaal gesproken in het wild leven, kan bekijken. Dit kunnen dierentuinen zijn, maar ook safariparken, circussen, aquaria, vlindertuinen, dierenziekenhuizen en dierenweeshuizen die opengesteld zijn voor het publiek. Ook kunnen gevangen genomen wilde dieren bekeken worden in hotels, in winkelcentra, op tentoonstellingen langs de kant van de weg (deze activiteiten getuigen vaak van dierenmishandeling), in valkenjachtcentra en in reptiel- en vogelparken. Gezien dierenattracties afhankelijk zijn van wilde dieren, hebben zij een verantwoordelijkheid naar het publiek toe om bij te dragen aan behoud van de dieren in het wild. Zo kan het draagvlak voor natuurbescherming vergroot worden.

- ❖ Informeer ter plekke welke dierenattracties een bijdrage leveren aan natuurbescherming en welke dat niet doen
- ❖ Vermijd slecht gerunde dierenattracties (lage welzijnsstandaarden en slecht onderhoud van de dieren)

Gemotoriseerde activiteiten:

Gemotoriseerde activiteiten (zoals quadbiken en jeepsafari's) vernielen de vegetatie, verstoren het wild en veroorzaken luchtvervuiling door overmatig gebruik van fossiele brandstoffen. Kies liever voor milieuvriendelijke alternatieven, zoals fietsen en paardrijden.

BEZOEK AAN NATUURGEBIEDEN

Desbetreffende parkregels in acht nemen en communiceren naar de deelnemers:

- op de paden blijven (zonering/route)
- flora & fauna niet verstoren
- openingstijden in acht nemen
- gebruik maken van een lokale gids
- maximaal aantal deelnemers per groep
- Parkrichtlijnen mbt afvalwerking opvolgen
- geen onnodig lawaai maken
- pas op met vuur (kampvuurtjes zijn vaak verboden)

- afstand houden van wilde dieren en ze niet voeren
- Belangrijk: het slechte voorbeeld van anderen is geen excuus voor fout gedrag
- ❖ Uitleg geven over natuurbehoud in het gebied, zodat er begrip kan ontstaan voor de kwetsbaarheid van de natuur en er draagvlak gecreëerd wordt om de natuur te beschermen.
- ❖ Bezoeken van minder bezochte gebieden, om de drukbezochte gebieden te ontzien.
- ❖ Misstanden melden bij de desbetreffende instantie en de eigen reisorganisatie
- ❖ Bovenstaande aandachtspunten zijn niet alleen van toepassing op natuurgebieden, maar bijvoorbeeld ook op UNESCO erfgoed sites

Praktijkvoorbeeld 2: Aandachtspunten voor een bezoek aan (berg)gorilla's

GORILLA RULES

THEY ARE FOR YOUR SAFETY AS WELL AS OURS!

BEFORE YOU SET OUT...

COUGHS AND SNEEZES SPREAD DISEASES AND KILL GORILLAS. IF YOU HAVE A COLD OR OTHER INFECTIOUS ILLNESS, DO NOT VISIT GORILLAS! STAY HOME, YOUR PERMIT FEE WILL BE REFUNDED.

MAXIMUM 6 VISITORS

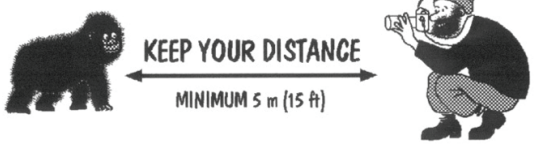
YOUR GROUP MUST BE NO MORE THAN SIX PEOPLE, ALL AT LEAST 15 YEARS OLD.

MINIMUM AGE 15 YEARS

WHEN YOU ARE WITH GORILLAS...

KEEP YOUR DISTANCE

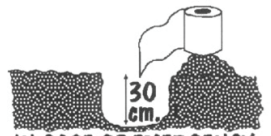
MINIMUM 5 m (15 ft)

WHEN IN THE PARK...

NEVER WALK ALONE - ALWAYS TAKE A GUIDE!

IN CASE OF EMERGENCY - DIG A HOLE AND BURY IT! PROTECT OUR HEALTH.

NO SMOKING

NO EATING OR DRINKING

AND IF YOU MUST SNEEZE OR COUGH, COVER YOUR FACE AND TURN AWAY FROM GORILLAS.

TIME LIMIT 1 hr.

VISITS ARE LIMITED TO ONE HOUR PER GORILLA GROUP PER DAY.

DON'T DROP LITTER - TAKE IT HOME

AND PLEASE DON'T PICK OR REMOVE ANY PLANTS OR OTHER WILDLIFE

THANK YOU!

SOUVENIRS

- ❖ Communiceren over foute souvenirs op desbetreffende bestemming. Benadruk onderliggende belangen: bescherming en behoud van natuur en cultuur
- ❖ Twee categorieën: bedreigde dier- en plantensoorten (meer dan 30.000 wereldwijd) en voorwerpen behorend tot het cultureel erfgoed van een land
- ❖ Cultureel erfgoed: archeologische, historische, religieuze, kunst- en gebruiksvoorwerpen. Niks oprapen en niets meenemen: cultureel erfgoed behoort thuis in land van herkomst.
- ❖ Handel verboden: boete en inbeslagname bij douanecontroles
- ❖ Zie voor alle bedreigde soorten de websites van CITES of het WNF (per reisbestemming).
- ❖ Informeer de deelnemers welke souvenirs er wel gekocht kunnen worden, zoals aarde- en houtsnijwerk gemaakt door de lokale bevolking. Deze komen ook nog eens de lokale economie ten goede.

CONTACT MET DE LOKALE BEVOLKING

- ❖ Het codewoord is **respect**: voor andere manier van leven, zienswijze, lokale gebruiken/tradities, manier van kleden, etc. Hier zoveel mogelijk aan aanpassen en de deelnemers vragen hetzelfde te doen.
- ❖ Contact met de lokale bevolking mag aangemoedigd worden: beide partijen kunnen er van leren en het werkt begrip en respect voor andere culturen in de hand.
- ❖ Door **lokale evenementen en festiviteiten** te bezoeken, kunnen de deelnemers zich als toeschouwer als het ware echt onderdompelen in de desbetreffende cultuur, wat vaak als een bijzonder beleving ervaren wordt en ook nog eens het saamhorigheidsgevoel met de lokale bevolking kan versterken. Informeer vooraf of je aanwezigheid gewenst is en maak duidelijke afspraken wat er van de groep verwacht wordt.
- ❖ Stimuleer de deelnemers hun **uitgaven zo lokaal mogelijk** te doen. Zo hebben ze een veel meer authentieke ervaring en dragen ze bij aan de lokale economie, bijvoorbeeld door het eten in lokale restaurants en het shoppen bij souvenirstands. Maar bijvoorbeeld ook al door coca cola te verruilen voor lokale verse vruchtensappen.
- ❖ Advies geven over **kledingvoorschriften**. Onderscheid maken tussen wenselijke (schone, bedekkende kleding) en noodzakelijke voorschriften (zoals bedekken van hoofd, bovenlijf en benen, en schoenen uit bij bezoek moskeeën en tempels).
- ❖ Inzicht hebben in de **culturele en religieuze gedragsregels** op de desbetreffende bestemming, zoals de manier van groeten, eetgewoontes, contact tussen personen van het andere geslacht en andere lokale normen en waarden. Hierover communiceren naar deelnemers, zodat aanwijzingen en voorschriften opgevolgd kunnen worden.
- ❖ **Staged authenticity** (opgevoerde authenticiteit): De levensstijl of de kenmerken van de culturele identiteit worden aangepast aan de wensen van de toeristen. Sommige culturele aspecten worden daarbij gecommercialiseerd en verwerkt in de zogenaamde native-shows. Informeer de deelnemers hierover en bedenk of het ook anders kan, waarbij de lokale bevolking gelijkwaardig betrokken is bij de culturele uitwisseling.

FOTOGRAFIE

- ❖ Toestemming vragen voor het maken van foto's, in ogenschouw nemen van fotografieverboden.
- ❖ Uitleggen dat lokale mensen het recht hebben om te weigeren op de foto gezet te worden en vertel welke culturele, religieuze of persoonlijke motieven een rol kunnen spelen.
- ❖ Ontkracht de gedachte dat toeristen het recht hebben om te fotograferen omdat zij voor de reis betaald hebben.
- ❖ Stel nooit zelf voor om geld te betalen voor foto's. Probeer dit te vermijden en zoek naar andere oplossingen.
- ❖ Probeer waar mogelijk vooraf (prijs)afspraken te maken over fotograferen.
- ❖ Het getuigt van respect als deelnemers de tijd nemen om contact te leggen, alvorens te fotograferen. Indien deelnemers afspreken om foto's op te sturen, stimuleer ze dan deze gemaakte afspraken daadwerkelijk na te komen.

CULTURE SHOCK

Dit is een toestand van geestelijke malaise, ontstaan door oververmoeidheid in combinatie met een overdaad aan reisindrukken. Tips om hiermee om te gaan:

- ❖ Vermijd drukke plaatsen waar veel armoede heerst.
- ❖ Pas het reistempo aan (met voldoende rustmomenten).
- ❖ Zoek verkoeling in bergen, bij meren/rivieren en aan zee.

ONTWIKKELINGSPROJECTEN EN INSTELLINGEN BEZOEKEN

- ❖ Voorstel voor een bezoek moet uit zorginstelling/project zelf komen. Maak duidelijke afspraken over wat wel en niet kan om verstoring te minimaliseren. Bijvoorbeeld om een maatschappelijk probleem onder de aandacht te brengen of om fondsen te werven.
- ❖ Bij projecten die niet zorg gerelateerd zijn, zoals een naaiatelier van een vrouwencoöperatie of een boomkwekerij, is er minder bezwaar tegen bezoek van buitenaf. Door bijvoorbeeld samen te werken met lokale milieu/natuur gerelateerde NGO's, kunnen de deelnemers een bezoek brengen aan hun projecten en hen financieel steunen door middel van donaties.
- ❖ Maak steeds vooraf afspraken over het bezoek (rondleiding, donatie). Navragen waar structureel behoefte aan is.
- ❖ Indien deelnemers een lokaal project willen steunen, koppel het los van de reisorganisatie en houd in ogenschouw dat er geen valse verwachtingen worden gewekt.

Praktijkvoorbeeld 3: Kilimanjaro koffie excursie, Tanzania

In het groene vruchtbare gebied aan de voet van de Kilimanjaro kamperen we op een kampeerplek die met steun van Sawadee Reizen en de Green Development Foundation is aangelegd. De lokale koffieboeren die door de dramatische daling van de wereld koffieprijzen hun inkomsten zagen dalen en op zoek zijn naar andere bronnen

van inkomsten, zijn opgeleid tot gids. Ze leiden nu met groot enthousiasme bezoekers rond langs de groene koffievelden waar de rode koffiebesen het geheel kleur geven en laten ons het hele proces zien van bes tot kopje koffie. Onder begeleiding van lokale gidsen maken we prachtige wandelingen langs veldjes met bananenplanten en kleinschalige koffieplantages. De vrouwen uit het dorp bereiden voor ons een traditionele maaltijd. De inkomsten van deze overnachtingen en excursies komen rechtstreeks terecht bij de koffieboeren.

Bron: www.sawadee.nl

COMMUNITY-BASED TOURISM

Reizigers kunnen een bezoek brengen aan een lokale gemeenschap en onderdeel zijn van het dagelijks leven, zonder verstoring te veroorzaken. De gemeenschap heeft profijt (werk & inkomsten) aan de komst van toeristen. Het comfort niveau is vaak minimaal, maar daartegenover staat dat het écht contact oplevert, wat voor beide partijen een boeiende en leerzame ervaring kan zijn.

- ❖ Organiseer je bezoek aan een community-based tourism project via de lokale organisaties die dit aanbieden
- ❖ Bereidt de deelnemers goed voor, zodat ze realistische verwachtingen hebben en zich respectvol opstellen naar de gastgemeenschap.
- ❖ Door uitleg te geven over de achtergronden van het project, over het programma en de gemaakte afspraken (zoals vergoeding en fotograferen), kan het bezoek een positieve bijdrage leveren aan het project.
- ❖ De bezoeken worden zo gearrangeerd dat er meer mensen kunnen profiteren van het toerisme zonder dat er druk ontstaat op bepaalde dorpen.

BEZOEK AAN INHEEMSE VOLKEN

Inheemse volken zijn de oorspronkelijke bewoners van een gebied en leven vaak dichtbij de natuur, zoals ze al eeuwen doen. Ook de manier van leven is eeuwenoud, zoals de taal, de tradities en rituelen. Ze hebben vaak een marginale positie in de maatschappij. Ook komen ze steeds meer in aanraking met toerisme, waardoor hun cultuur nog meer onder druk komt te staan. Neem de volgende aandachtspunten in ogenschouw bij een bezoek aan inheemse volken:

- ❖ Vraag altijd vooraf toestemming om een inheems volk te bezoeken
- ❖ Informeer de deelnemers grondig, zodat er een interactieve uitwisseling van culturen kan plaats vinden in plaats van alleen eenzijdig contact.
- ❖ Wees alert op negatieve effecten en koppel dit terug naar de reisorganisatie
- ❖ Georganiseerd bezoek is te verkiezen boven onaangekondigd bezoek, om het dagelijks leven niet te verstoren. Afspraken met betrekking tot prijs en fotograferen zijn vastgelegd, beide partijen weten waar ze aan toe zijn en er wordt vaak een rondleiding/uitleg gegeven.
- ❖ Maak zoveel mogelijk gebruik van een bekwame lokale gids die deel uitmaakt van het volk dat bezocht wordt, zodat beide partijen profijt kunnen hebben van de

ontmoeting. Culturen zijn niet statisch en door de globalisering veranderen culturen (zowel van de 'host' en 'guest') steeds sneller. Gidsen moeten deze veranderingen juist kunnen interpreteren.

Er worden steeds vaker initiatieven genomen om de lokale bevolking (waaronder ook inheemse volken) te sensibiliseren voor toerisme, met behulp van samenwerkingsverbanden met verschillende partijen, zoals met NGO's, de lokale overheden en de lokale reisindustrie. Door op de hoogte te zijn van deze initiatieven, kunnen de deelnemers hierover geïnformeerd worden en kan er mogelijk ook een bezoek aan gebracht worden.

ONDERHANDELEN OVER GELD

In veel niet-westerse landen hebben producten geen vaste prijs. Onderhandelen over de prijs is er vanzelfsprekend.

- ❖ Informeer de deelnemers hoe ze positief (met humor en respect) het spel van het onderhandelen kunnen spelen.
- ❖ Geef, waar mogelijk, richtlijnen en inzicht in de reële waarde van producten. Er is geen goed of fout bedrag: het gaat erom dat koper en verkoper beiden tevreden zijn met de onderhandeling.

HET GEVEN VAN FOOIEN

Foaien zijn over het algemeen een onmisbare aanvulling op het lage lokale salaris in niet-westerse landen. Dit betekent dat er van reizigers een relatief hoge fooi wordt verwacht in verhouding met het lage salaris. Het geven van fooien moet gezien worden als een directe vorm van armoedebestrijding: het geld komt rechtstreeks terecht bij de gids/kok/chauffeur en hun achterban (familie) profiteert mee.

- ❖ Geef informatie over de achtergrond van lage lonen en seizoensarbeid, zodat deelnemers begrip hebben voor het geven van fooien. Het geven van een fooi is geen verplichting, maar overtuig deelnemers van het belang ervan.
- ❖ Volg de richtlijnen over de bedragen van fooien van jouw reisorganisatie op (zover die er zijn). Richtlijnen verschillen vaak per bestemming, geleverde dienst, duur van de reis, grootte van de groep, etc.
- ❖ Maak duidelijk onderscheid tussen fooien die eventueel uit een gezamenlijke groepspot betaald kunnen worden (gezamenlijke activiteiten) en individueel te geven fooien (aan kamermeisjes, kofferdragers).

BEDELEN

In veel landen maken bedelaars deel uit van het straatbeeld, en op sommige plaatsen zijn toeristen een geliefd doelwit. Dat kan uiterst confronterende situaties opleveren.

Spoor je de deelnemers aan iets te geven of juist niet?

- ❖ Hanteer het criterium of bedelen deel uitmaakt van de samenleving of dat het aangeleerd bedelgedrag is dat uitsluitend op toeristen is gericht.
- ❖ In sommige landen is het steunen van bedelaars voorgeschreven door een religie of levensovertuiging, bijvoorbeeld giften aan monniken.
- ❖ Soms worden kinderen geëxploiteerd om te bedelen. Wees alert op extreme vormen van uitbuiting van kinderen en werk hier niet aan mee.
- ❖ Goedbedoeld uitdeelgedrag van toeristen werkt bedelen in de hand. Ontmoedig de deelnemers nadrukkelijk om snoep, ballonnen e.d. uit te delen aan kinderen.
- ❖ Als deelnemers toch iets willen geven, doe dit dan via de ouders, leerkracht of lokale gids. Ook kan er een donatie geschonken worden aan een school, weeshuis, ziekenhuis of een natuurbeschermingsproject.

SEKSUELE UITBUITING VAN KINDEREN

- ❖ Informeer deelnemers over de cultuurverschillen tussen verliefdheid, huwelijk en relaties
- ❖ Indien sekstoerisme voorkomt op de betreffende bestemming, informeer deelnemers hierover, welke plaatsen beter vermeden kunnen worden en dat kindersekstoerisme strafbaar is en tot rechtsvervolging kan leiden op de reisbestemming, maar ook in België.
- ❖ Als er het ernstige vermoeden bestaat dat een deelnemer zich schuldig maakt aan seksueel misbruik van een minderjarige, is het noodzakelijk dat de reisorganisatie een protocol heeft, waar je als reisbegeleider op kunt terug vallen. Zware beslissingen met heftige consequenties moet je nooit alleen nemen, maar in overleg met je reisorganisatie.

Praktijkvoorbeeld 4: ECPAT tegen kinderprostitutie

In veel ontwikkelingslanden is het elke dag een strijd om te overleven. Vaak is er geen werk, waardoor er ook bijna geen inkomsten binnen komen om eten te kunnen kopen. Steeds meer jonge kinderen worden door hun familie verkocht aan bordelen in de grote stad. Kinderen hebben hier weinig over te zeggen en

al hun verdiensten gaan naar hun pooier. Kindersekstoerisme komt veelvuldig voor in Azië (o.a. Thailand, Filippijnen), Zuid-Amerika, de Caribische Eilanden en Afrika.

Er zijn sekstoeristen die speciaal naar de bestemming gaan om seks te hebben met minderjarigen. Maar de grootste groep sekstoeristen is gewoon op vakantie op de bestemming, en komt in contact met de kinderen, bijvoorbeeld bij het uitgaan. Vaak weten deze toeristen niet dat deze meisjes/jongens minderjarig zijn.

De internationale organisatie ECPAT zet zich in tegen commerciële uitbuiting van kinderen. Deze organisatie probeert de reisindustrie, de overheid, het onderwijs en de toerist bewust te maken van dit probleem, zodat er maatregelen genomen kunnen worden om kindersekstoerisme tegen te gaan. Er is een belangrijk rol weggelegd voor de reisindustrie in de strijd tegen kindersekstoerisme. De internationale hotelketen Accor steunt ECPAT in het beschermen van kinderen tegen seksuele uitbuiting door middel van beleid en informatievoorziening naar klanten toe.

Tips voor na de reis:

- ❖ Mistoestanden die tijdens de reis hebben plaats gevonden, doorgeven aan de eigen reisorganisatie, zodat hier maatregelen voor getroffen kunnen worden. Voorbeelden: illegale dumping van afval, verstoring van flora en fauna, verkwisting van natuurlijke hulpbronnen, respectloos omgaan met de lokale bevolking, etc.
- ❖ Zelf maatregelen voorstellen voor de nijpende kwesties op de bestemming
- ❖ In kaart brengen hoe de deelnemers reageren op voorlichting over duurzaam toerisme en waar nodig, verbeterpunten aandragen.

- ❖ Lokale duurzaam toerisme initiatieven aandragen aan de eigen reisorganisatie. Mogelijk kan er extra aandacht aan worden besteedt in de reisbrochure.
- ❖ Inventariseren of lokale gidsen en hotelpersoneel behoefte hebben aan training over natuur- en milieubescherming (zoals afval verwijderen)

Interessante websites:

www.toerismevlaanderen.be/duurzaam	Toerisme Vlaanderen
www.fairtourism.nl	Stichting Fair Tourism
www.propoortourism.org.uk	Toerisme tegen armoede
www.unwto.org	Wereld Toerisme Organisatie
www.wttc.org	Forum vertegenwoordigers toeristische sector
www.treesfortravel.be	Klimaatneutraal vliegen
www.greenseat.be	Klimaatneutraal vliegen
www.toinitiative.org	Duurzame initiatieven van reisorganisaties
www.international.icomos.org	Bescherming cultureel erfgoed
www.ecpat.be	Netwerk tegen seksueel misbruik van kinderen
www.karavaan.be	(duurzaam toerisme) vorming van reisleiders
www.wwf.be	WWF en duurzaam toerisme
www.lsdialoog.com	Vormingscentrum duurzaam toerisme
www.viatertra.org	Toerisme naar plattelandsgebieden
www.ecoclub.com	Internationaal ecotoerisme netwerk
www.thetravelfoundation.org.uk	Touroperator projecten duurzaam toerisme
www.tourismconcern.org.uk	Campagnes tegen wantoestanden toerisme
www.paseo.nu	Bezoeken van Fair Trade organisaties
www.greentravelmarket.info	Marketing service voor duurzaam toerisme
www.eceat-projects.org/	Duurzaam plattelandstoerisme in Europa
www.ecotourism.org	International Ecotourism Society
www.planeta.com	Platform voor ecotoerisme
www.unep.fr/greenpassport/	Duurzame tips voor toeristen
www.wegwijzer.be	Netwerk en reisinformatiecentrum
www.responsibletravel.com	Aanbod van duurzame vakanties
www.denkgoedna.org	Informatie over foute souvenirs
whc.unesco.org/en/list/	UNESCO werelderfgoed lijst
whc.unesco.org/en/sustainabletourism	UNESCO's duurzaam toerisme programma
www.tegastin.nl	Landenreeks <i>te gast in</i>
www.reizenmetrespect.com/	Kleinschalige duurzaam toerisme projecten
www.irresponsibletourism.info	Forum over negatieve impacts van toerisme